

Řešit vady řeči až ve škole je pozdě. Začněte ve třech letech

[Libuše Novotná](#) | Časopis Maminka

Naučí-li se dítě správně mluvit před nástupem do 1. třídy, bude to mít pozitivní vliv na jeho výsledky ve škole a na zapojení do kolektivu vrstevníků.

Seznam kapitol

1. [Vývoj řeči](#)
2. [Jak mluvit s dítětem](#)
3. **Nejčastější vady řeči**

Narušené komunikační schopnosti se většinou vyskytují u dětí předškolního věku. Výjimečné ale nejsou ani u školáků či dospělých. Existují různé typy a stupně poruch či vad řeči.

Hovořit můžeme o lehkých formách, které se často mohou upravit zcela samy, i o velice závažných vadách, kterým je potřeba věnovat náležitou odbornou péči. Jestliže se nejedná o vadu vrozenou či získanou vinou nemoci nebo úrazu, můžeme poruchám řeči často předejít prevencí.

1. Omezená slovní zásoba

Prvním signálem opožděného vývoje řeči je, jestliže ratolest po dosažení tří let věku nemluví, nebo její slovní zásobu tvoří méně než třicet slov. Dítě vytváří maximálně dvou- až tříslavné věty.

Nejdůležitější je tuto poruchu řeči podchytit co nejdříve. Odborným vyšetřením se musí vyloučit vada sluchu nebo zraku, porucha intelektu, vady mluvidel či rozštěpy a poruchy centrální nervové soustavy.

Dětem s opožděným vývojem řeči musíme věnovat zvýšenou péči. Většinou stačí úprava rodinného prostředí, dobrý mluvní vzor, podněcování chuti a touhy mluvit a rozvíjení pasivní i aktivní slovní zásoby. Velmi brzy se může dítě ve vývoji řeči svým vrstevníkům zcela vyrovnat. Někdy však tato porucha může přerůst v poruchu jinou, například dyslálii či dysfázii.

2. Chybná výslovnost hlásek

Dyslálie (patlavost) je porucha výslovnosti určitých hlásek. A je to nejrozšířenější porucha řeči v dětském věku. Projevuje se nesprávnou výslovností zejména hlásek C, Č, S, Š, Z, Ž, L, R, Ř. Dyslálie může postihnout jednotlivé hlásky, kdy dítě některou hlásku prostě vynechá, zamění ji za jinou nebo ji chybně vyslovuje, nebo skupiny hlásek ve slabikách či celých slovech. Tím dochází k vynechání či přidávání slabik nebo se vytvářejí přesmyčky.

Řešit by se měla mezi čtvrtým až šestým rokem věku, tzn. v každém případě dříve, než ratolest nastoupí do 1. třídy ZŠ. Vady výslovnosti se poté promítají do pravopisu, protože dítě píše tak, jak samo mluví a jak samo sebe slyší.

Nejtěžší je pro děti často výslovnost sykavek. V takovém případě není zanedbatelný ani sociální aspekt. Děti se hůře začleňují do kolektivu a často se bojí mluvit, protože se jim jejich vrstevníci posmívají, že šišljají. To se pak odráží i na výsledcích ve škole. Náprava dyslálie vyžaduje každodenní práci a pravidelné návštěvy logopeda. Odborník dítě vyšetří

a poradí, jak je správně vést. Ale denně cvičit se svou ratolestí musíte vy sami. Jen tím bude úspěch zaručen.

Dítě by se nemělo přetěžovat dlouhými lekcemi, procvičování by mělo být krátké, ale pravidelné. Také potřebuje mít dobrý mluvní vzor. Nácvič správné hlásky může probíhat formou hry. Správná výslovnost se musí postupně zautomatizovat nejen v procvičovaných slovech, ale všude tam, kam patří. Správné fixaci vždy pomáhá laskavý přístup rodiče a pochvala. Tato porucha se dá při včasné a správné nápravě téměř vždy odstranit.

3. Narušená stavba věty

Vývojová dysfázie se projevuje opožděným vývojem řeči a ztíženou schopností naučit se verbálně správně komunikovat. Je narušeno vnímání a chápání stavby vět. Dítě má poměrně malou slovní zásobu. Často nedodrží správné skloňování a časování. Jedná se o systémovou poruchu řeči.

Mnohdy je narušena výslovnost velkého počtu hlásek. Bez správné a včasné logopedické terapie může tato porucha negativně ovlivnit celkový rozvoj potomka, protože snižuje možnosti jeho dalšího zařazení mezi vrstevníky. Podstatou úspěšné péče je zaměření na celkové chování dítěte, kdy se složka řeči nesmí zdůrazňovat. Ve školním věku se k dysfázii často přidružují poruchy učení.

4. Narušená plynulost řeči

Koktavost (balbuties) je jedna z nejtěžších vad řeči, která má velmi nepříznivé dopady. Projevuje se narušenou plynulostí řeči, kdy dítě zadržává. Může se jednat o mnohočetné opakování či prodlužování částí slov, první hlásky či slabiky. Patrné mohou být různé pohyby rukou, nohou či celého těla, třes nebo nekontrolovatelné pohyby rtů a jazyka. Dítě má strach z mluveného projevu, a proto se mu vyhýbá.

Mezi kritická období koktavosti patří věk mezi 3. a 4. rokem. Dále může takto reagovat na příliš velkou zátěž v 1. třídě ZŠ. Objevit se může i v pubertě či po prožití nějakého traumatu.

Odborná péče musí být zahájena co nejdříve. Dobrou prevencí je správný výchovný přístup rodičů k potomkovi včetně dostatečné informovanosti okolí. Dítě vždy trpělivě vyslechneme a poskytneme mu dostatek času na vlastní vyjádření. Snažíme se ho zapojit do činností jeho vrstevníků, ale nikdy nedopustíme posměch ostatních.

Nenutíme ho do veřejného vystupování, ale má-li samo zájem, nevyklučujeme ho. Neopravujeme výslovnost jednotlivých hlásek, protože odborná péče o dítě, které koktá, patří výhradně do rukou specializovaného odborníka.

5. Narušená dynamika a tempo řeči

Brebtavost: Dynamika a tempo řeči bývají tak rychlé a překotné, že se řeč stává nesrozumitelnou. Hláskové skupiny se redukuje a vznikají zkomoleniny slov. Často dochází také ke změně chování. Pohyby dětí bývají velmi zbrklé. Snadno vzniká emoční labilita a motorický neklid. Dítě si to však často vůbec nemusí uvědomovat.

6. Další poruchy řeči

Mezi další poruchy a vady řeči patří například dysartrie, která vzniká na základě poškození centrální nervové soustavy a projevuje se jako narušení článkování řeči. Je to porucha artikulace.

Objevit se může i mutismus, kdy dítě chce mluvit, ale nejde mu to. Jakmile nastoupí do školy, začnou se často přidávat také poruchy učení. Je třeba mít na paměti, že se všemi poruchami a vadami řeči byste se včas měli obrátit na odborníka. Ten vám jistě pomůže najít tu správnou cestu, jak vaší ratolesti pomoci.

Proč děti s poruchami řeči přibývá?

Děti se méně hýbou než dříve. Tím mohou vzniknout potíže s hrubou i jemnou motorikou. Ty, které pravidelně sportují, jsou obratné, vytrvalé a ovládají koordinaci pohybů, což s rozvojem řeči přímo souvisí. Pro dítě,

kteřé základní tělesné aktivity nezvládá, budou artikulační dovednosti mluvidel velmi náročné. Posilování a rozvoj tělesných cvičení je tedy velmi žádoucí.

Potíže s výslovností mohou být způsobeny také tím, že děti věnují hodně času pasivní zábavě. Vysedávají před obrazovkou televize či počítače. S dětmi je třeba si povídat, mít společné prožitky a vyprávět si o nich. Poskytněte svému potomkovi prostor pro činnost, kterou rád dělá. Chodte často do přírody a zasvěcujte ho do tajů říše zvířátek a rostlin. Společně si zazpívejte či zahrajte známou pohádku.

Doba je velmi uspěchaná a rodiče zkrátka a dobře na svou ratolest nemají čas. Logopedický nácvik musí ale probíhat pravidelně a v poklidné atmosféře bez stresu a napětí.

Obecným trendem je také rozvolněnost výchovy, což přináší ze strany rodičů nedůslednost, kdy chybnou výslovnost svého dítěte neopravují. Nedostatky hodnotit nemáme, ale vždy bychom měli po dítěti slova správně vyslovit.

Negativní roli může sehrát i nesprávný řečový vzor z rodiny, od kamaráda nebo z médií. Nesmíme zapomínat, že pro svou ratolest musíme být vždy dobrým mluvním vzorem. Stále musíme podporovat a posilovat její chuť a touhu komunikovat. Dítěti je třeba poskytovat dostatečný počet mluvních podnětů. Vždy respektujeme individualitu a potřeby svého potomka. Za pokroky ho odměňujeme a motivujeme k tomu, aby se stále zlepšoval.

Rozvoj komunikace před nástupem do školy

Jak rozvíjet řeč a komunikační dovednosti před nástupem do 1. třídy? Důležité je sluchové rozlišení hlásek mateřského jazyka, kdy cílem je správná výslovnost a artikulační obratnost.

Dítě by mělo rozumět výkladu na běžné téma hovoru, pochopit pokyny a mít slovní zásobu přiměřenou svému věku. Má umět popsat to, co vidí na obrázku; reprodukovat pohádku či příběh na základě poslechu; vytvářet protiklady; rozpoznat nadřazené a podřazené pojmy či najít

slova podobného významu. Mělo by používat při mluvení jednotlivé slovní druhy, tvořit věty a souvětí včetně správného skloňování a časování, tedy mluvit gramaticky zcela správně. Kromě toho má umět navázat verbální kontakt, vést dialog a odpovídat na základní otázky.

Motto pro rodiče

Je nesmírně důležité, aby se dítě naučilo vyslovovat správně, protože při nástupu do školy by pro něj každá porucha řeči mohla být zbytečnou zátěží. Řečové vady bývají často doprovázeny potížemi v oblasti čtení a psaní, což se může ve škole projevit jako dyslexie, dysgrafie či dysortografie. V případě, že dítě nedokáže správně vyslovit všechny hlásky, je třeba zvážit odklad školní docházky. Pak máme rok na to, abychom své ratolesti pomohli.

Zvolíme správné metody práce, kdy se budeme snažit zapojit všechny smysly našeho dítěte. Budeme ho stále povzbuzovat, posilovat jeho sebevědomí a často chválit. Z rutinních cvičení vykouzlíme hry plné fantazie. To je cesta, jak můžeme předejít zklamání z prvního školního neúspěchu. Rok uteče jako voda a spokojený prvňáček vám poté jistě bude odměnou.

Poruchy řeči dokážou pořádně potrápit jak děti, tak jejich rodiče. Objeví-li se u vaší ratolesti jakákoli porucha či vada řeči, navštivte co nejdříve příslušného odborníka a pusťte se společně i se svým dítětem do práce. Soustřeďte se na pravidelné a systematické procvičování v pozitivní atmosféře vašeho domova. Užijte si se svými ratolestmi dobrodružství i spoustu legrace a zábavy. Společně prožitý čas se stane nezapomenutelným. Správné komunikační dovednosti můžete dát svému dítěti jako dar, za který vám jistě v pozdějším věku bude vděčné.